Մանզումէի Էֆքեար սէնէլիք 300 նիսֆսէ իթիպարըյլէ, ջէվէլիթի խութանըոլ իչին 2 լիրա օլունըջաղը կիպի, Թաշրալար իչին սասրի սէնէլիք 250 նիսֆսէ վիրիլիրէք, վէ բօսթա բարասըսա իչին ... օլարագ քէզալիք 2 լիրա տըր։
Նիսխէսի 40 փարա ... տըր։

Մանզումէի Էֆքեար

ՄՒՒՆԱՑՒՒ

ՈՒՄՈՒՐԸ ԲՈԼԻԹԻՔԸՅԷ ՎԷ ՄԷՎԱՏՏԸ ՍԱՅԻՐԷ

Խանումէոն ալէնէր ... ալթընձի ... ... 3, իքինձի ... 2, վէ ... իչին 1 ղշ. վէ խան ... գօնուլմասըն խանըն ... 5 ղշ. տըր։
Մէքթուպ վէ սայիրէ Գալաթասա ... Բաղչէընթա ... Նօ 41 խանէ ... ... Ց. ... ...

ՍԷՆԷ 9. 1291 ՃԷՄԱԶԻՒԼ ԷՎՎԷԼ ... 1874 ՅՈՒՆԻՍ 8 ՃՈՒՄԱ ԻՐԹԷՍԻ ԱԼԱՖՐԱՆԿԱ ՅՈՒՆԻՍ 20 Ն. 2542

LLOYD SUISSE

ԼՕՅՏ ՍԻՒԻՍ

Վէնթէրթուրտէ իհտաս օլունմուշ օլան Լօյտ Սիւիսնամ սիկուրթա գումբանեասը, ալթըյէն վէ պէրրէն, վէ չայ իսքէրինտէն նագլ օլունան էշեալարը սիկուրթատա թութմաղա պաշլա, տէնիզտէ վէ չայտա խըլէճէն Լվրօպա, վէ Յունան վէ, Օսմանլը վաբօրլարընը, վէ եէլքէն կէմիլէրինի, վէ եախօտ գարատա տէմիր եօլ արապալարընա իւքլէթիլմիշ օլան մալ վէ կէրուբօ վէ սայիրէյի, վէ բօստանա թէահիւտլիւ օլարագ վիրիլմիշ օլան մէքթուպ վէ բաքէթլէրի սիկուրթա խափըլէր։
Ֆիաթ ... վէ չարթլար փայտէլի տիրլէր։
Թաֆսիլի մալումաթ ալմագ իսթէյէնլէրին, ատնէյք իտարէ ... իւլմէլէրի։

Պօշ Աճէնթօ Աճէնթօ
Հ. ԷԼԳԻՆԿ ԱԼԷՔՍԱՆՏՐ ԲԷՔՄԷԶ
Գալաթա Պօղչէ-գարու

ԵՈՆԳԸՆԱ ԳԱՐՇԸ ՍԻԿՈՒՐԹԱ

NORTH BRITISH AND MERCANTILE INSURANCE COMPANY

ՆՕՐԹՀ ԲՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԷՐՔԷՆԹԱՅԼ

ՆԱՄ Լօնտրա վէ Էտինպուրկ եանգըն սիկուրթա գումբանեասը

	Ինկ. Լր.	
Առըլ սէրմայէ		2,000,000
Իհտիեաթ սէրմայէ	252,000	
Եանգըն չիւպէսին-տէն հասըլ օլմուշ		
իհթիեաթ աքճէսի	596,000	848,000
2 սէնէյէ մահսուս սաֆի քեարը		784,000

ASSURANCE COMPANY

ՆՕՐԹԸՐՆ

ՆԱՄ Լօնտրա եանգըն սիկուրթա գումբանեասը

	Ինկ. Լր.	
Առըլ սէրմայէ		2,000,000
Իհտիեաթ սէրմայէ	100,000	
Եանգըն չիւպէսին-տէն հասըլ օլմուշ		
իհթիեաթ աքճէսի	250,000	350,000
Սաֆի քեար		270,000

Սաքին խմալար քէնտիլէրինին, պաշքատէրի իքի սիկուրթա գումբանեալարընըն ԳԻՐԻԼԷՇՄԻՇ աճէնթօլարը նասըլ օլունմուշ օլուպ, եանկըն սիկուրթասը իչին չօգ գօլայլըգլար վիրէպիլիր պիր հալտէ պուլունտուգլարընը, քէնտի պիր չօգ մուշթէրիլէրինէ, վէ խոթանպօլուն բաղլըքլու ... իւչ ... իթմէքէ մէսարրաթ իտէրլէր։
Մէզքիւր գումբանեալար, քէնտի տախիլի նիզամնամէլէրի մուճիպինճէ սիկուրթասը թութտուգլարը էշեալէրի, ալէլիւմում թազմին իտէճէքլէր տիր. եանգըն սիկուրթասը իչին վիրտիքլէրի գօլայլըգլար իսէ պիր չօգ իւ եօգ սաէ միգտարտիր։
Շիմտիյէ գատար օլտուղու կիպի, Պէյօղլու վէ Գալաթա վէ Իսթանպօլ վէ ճիվար ... վէ քէօյլէրտէ եափըլան սիկուրթասը թութմագտալար տըր։
Ֆիաթ վէ սայիրէ հագգընտա մալումաթ ալմագ իսթէյէնլէրին, Գալաթատա ... խանընտա 5 նումրօ մաղազայա միւրաճաաթ իւլէմէլէրի։

Մէզքիւր գումբանեալարըն աճէնթօլարը
Վ. Ռ. ՍՈՒԱՆ,
ԱՏՐԻԷՆ Մ. ՔԻՒՆ

ԻԼԱՆԱԹ

Les annonces et abonnements pour la France sont reçus exclusivement chez MM. Orain et Micoud à Paris, Rue Drouot, N. 9

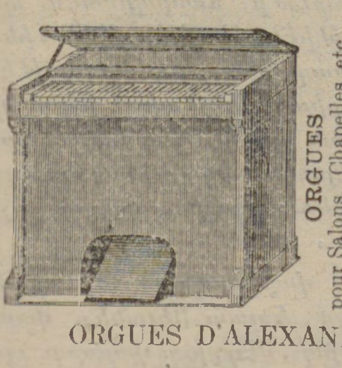

ORGUES pour Salons, Chapelles, etc., depuis 75 fr. jusqu'à 4,000 fr. MÉDAILLES à toutes les Expositions. Expéditions directes de Paris. Envoi franco du Catalogue.

ORGUES D'ALEXANDRE PÈRE ET FILS.

106, — Rue Richelieu, — 106, PARIS.

ԼՕՀՃՈՒՆ ԼԻՔ ՍՈՒԽՈՒ

Գ... ...

Բրոսսիանըն հէքիմլէր Ազատէմիասը վէ էն մէթհէլէր հէքիմլէր, վէ ումումէն բեաֆֆէյի հէքիմլէր Ազատէմիալարը թարաֆընտան թաձտիք օլունմուշ օլան մէզքիւր ԼԻՔ ՍՈՒԽուսու խաթխալ իւլէնին իւպգինտէ վէ էսէրինտէ նէ գըդըլ լէքէ բէյտա օլուր, նէ իւպգիւ կիւնէշտէն եանար, վէ նէ տէ պարբուշուր։ Կէրէք գատընլարըն վէ կէրէք էրքէկլէրին թէնինէ ալէնակըդ վէրտիքտէն պաշգա, սէրկի եումուշատան մէզքիւր սուեուն գուվվէթի թէճրիպէլէր իլէ թահդիգ տըր։ Մէզքիւր ԼԻՔ ՍՈՒԽՈՒ, եալընըզ Գալաթատա Եիւքսէք Գալտըրըմտա 69 Ն. իւլ միւրապգ ... Մ. Վէյլի գումբանեասը մաղազասընտա սաթըլըր։

PILULES HOLLOWAY

Գարաճիկէր, միտէ, վէ պաղըրսագ խասթալըգլարընը էյիլէշթիրմէքլիքտէ բագլըպուլունմասան Հօլուէյ հապլարը, ալնիր վէ միճտէ վէ Ֆիքիր ղայիֆլէքլէրինէ տափի իլաճ օլուպ, հէր նէվի սույի ամէլ ու հարէքէթտէն գալմա էսէրլէրի դափէտտիր իթտիրիլէր։
Պու հապլարըն, իսրէք վէ պէլ իւղլէրինտէ ղայէթլէ ֆայիտէլի թէէսսիրի վար տըր։ չէօյլէ քի, գանը թէմիզլէտիքլէրի իլէ պէրապէր, իսրէկէ վէ միտէյէ գուվվէթ վիրիրլէր վէ իսրէք պուլանմասը, միտէ էքշիլիկի, սաֆրա խասթալըղը, եէլ, վէ պաշ աղրըսընը տէֆ իտիպ, միտէյի տուզելթիրլէր. վէ Թէքմիլ միճտէ պիր չօգ խասթալըգլարը մուճիպ օլան խասթալըգլարտան գուրթուլուպ, սըհհէթի եէրինէ կէլիր, բահթլըսըր վէ գուվվէթլէնիր։

ONGOENT HOLLOWAY

Հիչ պիր իլաճ, մէզքիւր իլաճը կէչէմէզ, պու իլաճըն իչինտէ պուլունան պէլսամը կէ չիֆա վիրիճի էճզալար, տէրի եարալարընը վէ խասթալըգլարընը մութլագա տէֆ իտէր. Վէ էսկի վէ եէնի չէպան աղրըլար, գապարճըգ վէ չիպ, պաճագ վէ կէօքիւս աղրըլարը, ալ վագըթ ղայիփընտա էյիլէշտիրիր։
Իշ պու Թէհայիւրէ չաեան իլաճ, Նէզլէէ, էօքսիւրիւկէ, վէ ապճիր վէ սամարլար էֆիւնէթի, վէ իսրէք օյնամասը, վէ եէլ վէ եախօտ սամէլտա ղայէթլէ չիֆատար օլտուղտան պաշգա. հէր ճինս սըրաճա իլլէթինի տափի տէֆ իտէր։
[illegible]
Մէզքիւր հապըն գութուսու, քեաֆֆէյի էճզաճըլարտա 1 ֆրանգ 50 սանթիմ, 3 ֆրանգ 75 սանթիմ, վէ 6 ֆրանգա սաթըլըր։ Չօգ ալմագ իսթէյէնլէր, Լօնտրատա Օքսֆօրտ Ըրթրայթտա 533 նումերօլու մաղազատա սահիպի օլան Մ. Բրօֆէսսօր Հօլուէյէ միւրաճաաթ իթմէլի տիրլէր։

Իսթանպօլտա քէօբրիւ գարշըսընտա 79 նումէրօլու վէ Պէյօղլունտա Աղաճամիսինտէ 77 նումէրօլու միւսիւ Վ. Ծաննի էճզախանէսինտէ բիւլունիւրէ տայիր հէր ճինս էճզա վէ ալէթ վէ ճէրրահիյէյէ տայիր կէօնտէրէն էտէվաթ վէ էլասթիքլէր վէ չիբօլաթա վէ չայ կէպի քէյֆէ տայիր շէյլէր վէ պիր տէմ խոթէտրյի անտէ սանայիլա պուգ վէ տօնտուրմա եարմալա մախսուս մաքինալար վէ Պօրտօ վէ Մաճարիսթան վէ Րէն վէ սուֆրա շարապլարը կիպի պէսլէյիճի մէշրուպաթ վէ չէշիտ քօն սուրանքօ թէրթիպլէրի վէ հէր ճինս մատէն սուլարը վէ էն ալէա գընաքընա սօլֆաթօսու վէ Ցուգլիէն սուեու վէ չօգլար նոտան թէճրիպէ օլունմուշ խասսաշ պօնասը պուլունուպ, քեաֆֆէսի տէ տուն պահա իլէ սաթըլմագտա տըր։

—

Մէզքիւր էճզախանէտէ պէ հէր սաաթ էն մէշհուր հէքիմլէր հազըր պուլունուպ, իսթէյէն խասթալարըն ծէտավիսինէ տէվամ իթմէքտէ տիրլէր։

VICHY

ՀԸՄԱՄ ՄԷՎԱՍԻՄԻ

Վիշի գայըրճասընտա, միտէ, վէ գարաճիկէր, վէ խըրագ գապը վէ Թաշ վէ գում խասթալըգլարը վէ տօլաշ իւլէթի(տօյապէթ) վէ տամլա վէ սայիր խասթալըգլարա տէվար օլունմագըն թէտավիսի իչին պանեօ վէ սու պուլունուր։
Մէզքիւր գայըրճա մայիսըն 15ինտէն սէպթէմպրէ 15է գատար աչըգ օլուպ, ֆիաթ վէ ղայէթա օջումագ իչին. վէ գատընլարա մախսուս օլարագ սալօնլար տախի վար տըր։
Նըմէնտօրֆէլէ ... ... Վիշի ... ...
Վիշի սուեու պուլունուր, Վիշի վէ գումբ. վէ Ծաննի էճզախանէսինտէ վէ սայիր քեաֆֆէի էճզախանէլէրտէ։

ՆՕԼՃՕԻԼՈՒԴ ՍԷԳԷԹԻ ԻԼԷ ՄԷԶԱՏ

Ալմանեա սէֆիրի սապըգ Մ. Եքիմանձէնաբլէրի Տէրխասատէթի Թէրգ իտէճէքլէրինտէն, միւշարինիլէյհին էշեայի նէֆիսէսի եանի սալօն վէ եաթագ օտասը Թագըմլարը, այնալար, սաաթլար, ավիզէլէր, սուֆրա գապլարը, եաթագ Թագըմլարը, հալըլար, բիեանօ վէ էնվայի չարապլար գօյմագ իչին 500 գատար շիշէ, յունիօ 14|26 ճումա կիւնիւ սապահ սաաթ 11 տէ վէ իգթիզայի հալտէ էէվմի մէզքիւրտէն իթիպարէն, Պէյօղլունտա Թօգրու եօլտա Ն. 65 Ալմանեա սէֆարէթխանէսինտէ սահիպի իմզա մարիֆէթի իլէ սաթըլաճագ տըր։
Իշ պու 9(21 ինճի բազար կիւնիւնտէն իթիպարէն միւզայէտէ կիւնիւնէ եանի յունիօ 14|26 եա գատար սապահ 11 տէն աքշամ 5 է գատար, իսթէյէն էէնլէր մաեալլի մէզքուրտէ էշեայի մէզքիւրէյի կէօրէպիլիրլէր։

Փ. ԳԱԹԹՐՕ

ԱԶԴԱՑԻՆ

ԵԱՐԸՆՔԻ ՋԻՅՆԷԹԻՄԻԶ

Նաըլ քի իլան իթմիշ իտիք, եարըն սապահ Շիրքէթի-խայրիյէ վաբօրլարընտան 23 նումէրօլու վաբօր իլէ, սաաթ 12 տէ Սամաթիատան գալգըպ Եէնիգաբուտա ուղրայարագ Քէօբրիւյէ կէլէճէք վէ սաաթ 1 տէ Քէօբրիւտէն գալգըպ, Պէշիկթաշա, Գուզկունճուղա, վէ Օրթաքէօյէ ուղրայարագ տօղրու Թարապեաիա կիտիլէճէք տիր :

Պաղչէտէ պուլունան գադինտան օ կիւն ասլա րագը շարապ սաթըլմայըպ ֆագաթ պիրա, լիմօնատա վէ շուրուպ սաթըլաճագ տըր, վէ թալէպլէրը գահվէ գըրգ փարա, վէ տիկէր շէյլէր իքի ղուրուշ օլաճագ տըր :

Իքի մէճլիսլէրիք սարը պիլէթլի օլանլար հէմ մէզքիւր վաբօրա կէլէպիլիր, վէ հէմ սաֆրատա օթուրաճագ իսէ տէ, պիր մէճլիսլէրիք պիլէթի օլան անճագ պաղչէտէ հազըր պուլունապիլէճէք տիր :

* * *

Հալպուքի պիր իքի կիւն տիր պիւյիւք թէլաշըմըզ պուլունտուղունտան, մէքթէպ սէրնամէլի պէնտախիզէ տէվամ իտէմէմիշ տիր :

* * *

Մաթէեսիւֆ պէեան իտէրիզ քի, Մէարիֆի ումումիյէ մէճլիսի քէպիրի թէրճիւմանը Սարաֆեան Արթին էֆէնտինին զէվճէսի, կէնճ յաշընտա ճանը ֆէնաէ նուշ էյլէտիկինտէն, բէնտէմիզին կիւնիւ պիւյիւք զիյնէթ իլէ տէֆն իտիլմիշ տիր :

* * *

Ամէն. Պատրիարք հազրէթլէրի, կէչէն կիւն Աբրահամ պէյ հազրէթլէրինէ կիտէրէք վիզիթա վիրմիշլէրի, վէ պիւյիւք իհթիրամ իլէ գապուլ օլունտուգլարը միսիլլիւ, իշիթտիկիմիզէ կէօրէ, տիւնքի կիւն տախի Սարգիս պէյ հազրէթլէրինէ կիթմիշ, վէ քէզալիք պիւյիւք իհթիրամ կէօրմիւշ տիւր :

Սէլամէթ, վէ էմնիյէթէ շայեան պուլունտուղունտա կէօրէ, Սարգիս պէյ հազրէթլէրի, Աբրահամ պէյ հազրէթլէրինէ, իչհարը սադաքաթի ալիմէ իտէրէք, միլլէթի պօրճտան գուրթարմագ լըզըմ միւրատը իթմէքտէ իմիշ։

Բու հալտա ատէհ օլտուղու թագտիրտէ, կէչի հասաէն գիւատէ չանըմը թէշէքքիւր տիւր, լաքին, թէքմիլ պօրճու միւշարիլէյհում գայթլարըն վիրմէսի հէմ հագգ տէյիլ տիր, վէ հէմ [illegible] տէյիլ տիր. վէ էլպէթթէ քէնտիլէր տախի պէօյլէ տիւշիւնիւճէքլէր տիր. պէօյլէ պիր ումումըն պօրճունա հէրքէս գաթըլթըլթընէ կէօրէ հիսսէսի օլմալը տըր, էմմա, միւշարիլէյհում գաթլար իլէ բէհալէր օլմագլըղա, վէ հէրքէսի թէշվիգ իչին գըտատէ սախավէթ կէօսթէրմէքլիկէ լիւթֆ ու հիմմէթ իտէրլէր իմիշ, օ բէք ալէա օլուր. եօգսա, էօթէտէն նիչէ վարալը թամահքեարլար վէ ասյաղասըլար պէշ գէ. վիրմէյէրէք տուրուրլար իսէ, օ իլէթ տահա զիատէ իլէրու կիտէրլէր :

— — —

ԻԼԱՆ

86 ընճը թէրթիպաթ Սարաֆեան պիլէթլէրինտիզին պու տէֆա պիր մըգտարը հէր նասըլ իսէ կէրի գալմըշ օլտուղունտան, թամամ օլունամագ չիքքէթ վէ 85 ինճի թէրթիպաթըն գուռբանտա հիսսէլէրիմիզէ իսապէթ իտէն մէպալիղին էօտէմէսինէ սայիր օլան իլանըմըզ վաքթը իւէնէշլր օլունմամասը իչին հիսսէտար օլան զէվաթտէն աֆֆ տիլէրիզ :

85 ինճի թէրթիպաթըն իւչ չէքէթինէ իսապէթ իտէն պըչ· 96 ,

85 ինճի թէրթիպաթըն իքինճիսինէ իսապէթ իտէն պըչ· 171 ,

Բու տէֆա թամամ օլունան հիսսէ պիլէթինին 50 հիսսէյէ թագսիմ օլուպ պէհէրի իւչէր աաէթ Օսմանլը լիրասը տըր, իքինճիսի եւս հիսսէյէ թագսիմ պէհէրի պիրէր աաէա Օսմանլը լիրասը տըր, պունտան թաֆսիլի մալումաթ ալմագ իսթէյէն Ստամպօլ Քէօբրիւ քարշըսը Եէնի ճամի քարշըսը Ն· 75 մաղազամըզա թէշրիֆ պույուրմալէրի :

Ղուկաս Երկանեան

* * *

ՆԱՄԱԿ ՍԱԼՄԱՍՏԻՑ

Իմ անձնական գործերիս պատճառաւ մտադիր եղայ գնալ Հաղբակ· այդ գաւառը սահմանակից է Սալմաստ նահանգին։ Օրը շաբաթ էր· կէս գիշերին մի Թուրքի կարաւանի հետ ճանապարհ ընկանք, առաւօտեան դէմ հասանք Խանա-սօր (կարմիր պանդոկ) որն Հաղբակայ սահմանագլուխն է։ Այնտեղ ճանապարհի վերայ տեսանք մի մեռեալ դիակ, արեան մէջ շաղախուած։ Ըսպանուածը շատ տեղերից ընդունած էր խորին վէրքեր, բայց ինչ ազգից լինելն մնաց անյայտ։ Մի քանի ժամու ճանապարհ անցնելով, հանդիպեցաւ մի սայլ լծած երկու եզնով· նորան հետեւում էին համարեա մի ամբողջ գերդաստան - ծնողք, նոցա որդիքը, հարսները, երեխաքը,—նոքա գնում էին դէպի Խանասոր, ուր ընկած էր դիակը։ Այդ ողորմելի բազմութեան դէմքերից յայտնի էր որ սպանուածի ազգականներն էին և հայ ազգից․․․

Մեր կարաւանը հասաւ վանքի գիւղը։ Այդ գիւղը նորա համար է կոչվում «Վանքի գիւղ» որովհետև այնտեղ է Բարդուղիմէոս առաքելոյ հռչակաւոր վանքը։ Նա շինուած է բաքրիկ բլուրի վերայ և գեղեցիկ տեսք ունի։ Ես իջևանեցի գիւղի տանուտիրոջ մօտ· նա ինձ պատմեց ճանապարհի եղեռնագործութեան պատճառը· սպանուողը մի կտրիճ տղամարդ էր Փանոսի որդի Մարտիրոս անունով, այս ձմեռ դեռ նոր էր արել իւր հարսանիքը։ Մի քուրդ գալիս է նորա մօտ և պահանջում է յարդ իւր անասունների համար (ի հարկէ ձրի)։ Մարտիրոսը տալիս է։ Քուրդը կրկին անգամ յայտնվում է նոյն պահանջով, այդ անգամին յարդը սպառուած լինելով, չեն կարողանում նորա կամքը կատարել։ Քուրդը հեռանում է, իւր սրտում ոխ պահելով։ Գարնանը քուրդը գնում է Պարսկաստանի Սալմաստ նահանգը իւրեանց գըլխաւորի Ալի աղայի մօտ։ Մարտիրոսը նոյնպէս իւր հայ ընկերի հետ այնտեղ են գնում արարի պարապ աւուրների համար բայց բերելու։ Ճանապարհին հանդիպում են իւրեանց թշնամուն, որը սպանում է խեղճ տղին, իւր վրէժն առնելով։

Կէսօրից յետոյ վերադարձայ գիւղը, գիւղի բնակիչները լալով նորա առաջը գնացին։ Այդ ողբալի ամբոխի մէջն էր և սպանուածի մանկահասակ ամուսինը, նորա երեսը ծածկուած էր սև քօղով. երկու կանայք, թևերից բռնած, հազիւ էին կարողանում պահել ոտքերին, որոյ դըրութիւնը ցաւալի պատկեր էր ներկայացնում։

Տխուր մտածութեանց մէջ դարձայ իմ իջևանը, ուր հաւաքուած էին գիւղի ծերունիքը։ Նոցա խօսակցութիւնն աւելի վրդովեց ինձ, երբ պատմեցին, թէ այդպիսի չարագործութիւնները պատահում են խիստ յաճախ, որպէս քանի օր յառաջ Զուխայ սարի մէջ, Ջօլամերիկի և ուրիշ ճանապարհների վերայ։ Միւս օր սպանուածի ընկեր Գէորգին տանում են մերձակայ Պաշկալայի գիւղաքաղաքը դատաւորի մօտ, որքան հարցնում են, նա չէ յայտնում չարագործների անունը. վախենալով, որ քրդերն իւրեան և նոյն վիճակին կհնթարկեն։

Թեև Հաղբակ գաւառի մասին պարոն Րաֆֆին իւր ճանապարհորդութեան մէջ (9-րդ և 10-րդ Նամակ) խիստ կենդանի նկարագրութեամբ ճիշտ տեղեկութիւններ է տուել «Մշակի» մէջ, բայց ես և աւելորդ չեմ համարում հաղորդել իմ տեսածը։ Հաղբակը ունի մինչև 22 հայաբնակ գիւղեր, բաղկացած 10-ից մինչև 25 գերդաստաններից, բացի Պաշկալայի գիւղաքաղաքը, որոյ բնակիչների թիւը հասնում է մինչև 100 տան։ Այդ գիւղերն ունեն եկեղեցիներ, ոմանք հին սրբատաշ քարերից շինուած, ոմանք նոր հասարակ շէնքով։ Մի քանի գիւղեր միայն հազիւ ունեն մի քահանայ, այն և գրագիտութիւնից բոլորովին զուրկ։ Տեղ տեղ տեսնում ես 8—10 տղաներ մի խրճիթի անկիւնում հաւաքուած, տիրացուի մօտ սովորում են անգիր սերտում. մի քանի գիւղերում այդ պաշտօնը կատարում է քահանան։ Երեխաների այդ տեսակ թշուառ ուսումնասիրութիւնը լինում է միայն ձմեռուայ եղանակին, երբ նոքա ազատ են երկրագործական աշխատութիւնից։

Բնակչաց կառավարութիւնը և նոցա դըրութիւնը յանձնուած է մի վարդապետի, որը բառ առածին՝ «գայլոց հետ [illegible] ուտում, հովիւներաց հետ՝ [illegible]», Որ կը նշանակէ, թէ իւր օգուտն որ կողմն է, դէպի այն կողմը միշտ թեքվում է․․․։ Պաշկալայ գիւղաքաղաքն ունի մի անուամբ միայն ուսումնարան, այլ բոլոր ամենայնի զուրկ որ և իցէ օգտից, չնորհիւ յիշեալ հայր սուրբի․․․։

Ժողովուրդը չափից դուրս կապուած է հնամոլ աւանդութիւններին․ օրինակի համար, եթէ մէկը մի քանի մարդ սպանել, ներվում է նորան, իսկ եթէ չորեքշաբթի կամ ուրբաթ օրուայ պասը ուտէ, կամ Մեծի պահոց ծոմը լուծէ, պատրաստ են քարկոծելու նորան։ Բայց քրդերու հարստահարութիւններից, ժողովուրդն ապրում է չափազանց աղքատութեան մէջ, Քրդերը դաշտերից ծեծում ու տանում են ցորենի խուրձերը, կրակ են տալիս և այրում են խոտի դեզերը. կողոպտում են տներ և ջաղացներ, յափշտակում են անասուններ, մի խօսքով, ինչ որ ուզում են անում են։ Հայերն ոչինչ չեն կարողանում անել այդ չարագործութիւնների դէմ, որովհետև դատաստանը գտնվում է նոյն իսկ քրդերի Շէյխերի ձեռքում։ Իսկ հայերի պաշտպանը մի վարդապետ է, որն իւր շահերի պատճառաւ միշտ ներողամտութեամբ է նայում այդպիսի դէպքերի վերա…

Օրը կիրակի էր իմ այնտեղ պատահելիս։ Հաղբակու պարզամիտ ժողովուրդն ուխտ էին եկած Բարթուղիմէոս Առաքելոյ վանքը։ Ես էլ մնայ այն տեղ տեսնելու այդ հանդէսը։ Խիստ ցաւալի մի տեսարան ներկայացաւ ինձ հնաւուրց տաճարը՝ նորա անկիւններում դիզուած էին ցորենի, կորեկի կոյտեր, պատերի տակին դարսուած էին խոզի տիկեր, մի կողմում ալրի ամբար էր, սուրբ պատկերների տեղ քաշ էին ընկած սևոտ զամբիւղները — դոքա հայրսուրբի հարստութիւնքն էին․․․։ Գիւղացի կնանիքը ժաժք էին տալիս Բատծուն և զարմանում էին աւագին վանահօր անտեսութեան վերայ «Պատուած բերի քո կարգին խաստատիմ (հաստատ) պահի, ասում էին նոքա, երբ տեսնում էին սերը զամբիւղների մէջ այնպէս անխնայ պահուած։ «Քա՛, խո՛ղ մեր գլխին էինք, Նարգիզ, Նազէ, Ռոզան, Ռէսի (անուանքերի) կնիկ, մէկ արէք, տեսէք, մենք մատաղ էինք մեր հայր սուրբի ոջխն և խանած խաշին, մենք էլ տեր ու եղ կը պահէինք, նա էլ․․․։ Մերը երբեք որ չի մնայ, կամ կով, կամ կը փոխի, մեր տանէն կը մնայ մեր մարդերաց ձեռաքը», Երեխաները խաչակնքելով շարունակում են՝ — «Ով բարի գրկեց (դրած) Բարդուղիմ, թէ քո չնորհքն է, մեր սերերն էլ տալիս պահես, թէ մեր հայր սրբի շնորքն է, էնոր էլ սուրբ շնորհից մի կաթ էլ մեզի տար ու մեր սերերաց, որ ադէկ պահիմ․․․։»

Վերջացնում եմ նամակս նորանով, որ վերոյիշեալ սպանուածի թաղումից չորս օր անցած, նորա մանկահասակ կինը, իւր սրտի մէջ սաստիկ վիշտ ընդունելով, կը մեռնի․․․։ Խղճալին՝ չը կարողանալով դիմանալ սրտի կսկիծին, անձնասպանութիւն էր գործել։

19 ապրիլ — Աւետիս Մաթէոսեան

(Մշակ)

ՏԱԽԻԼԻՅԷ

Կէչէն սալը կիւնիւ պիր մասլահաթ իչիւն կէօրիւշմէք իչին իքի գատըն Իրան սէֆիրի Մօհսին խան հազրէթլէրինին Գուրուչէշմէտէ վագը եալըսընա կիթմիշլէր : Գարուճու հէր նէ գատար սէֆիրի միւշարիլէյհին օտասը օլմաղըլըգըր պէյան իթմիշ իսէ տէ, մէրգումէ գատընլար, սէֆիրի միւշարիլէյհի կէօրմէյէ օլան զարուրէթ ու իհթիյաճլարընտան պահսլէ, հարէմ թարաֆընա կիրմէլէրի իչին րուխսաթ վիրիլմէսինի թէքլիֆ իթմիշլէր, վէ կէօթէրիլէն րուխսաթ իւզէրինէ կիրմիշլէր տիր : Ֆագաթ սէֆիրի միւշարիլէյհին օտասը պուլունմատըղը, իչէրիտէն տախի իֆատէ օլունամատըղընտան, գատընլար օտասը օլուպ կիտէնմիշ օլտուղունու խասսա վէ խատամալարընտա խարար իթմէյէ պաշլատըղլարընտան, հարպէտտէ վագատարը, հագգլարընտա չիւպհէյի տաւէթ իթմիշ վէ խուսուսի իլէ պունլարտա պիրինին էլլիւաէսի ալթընտա պիր չէյ կիզլէմէքտէ օլտուղու հիս օլունմուշ օլմաղլա, պունտան նէ օլտուղու սօրուլուր օլտուղունտա, էկէրչի թիլթիլ չուպուղու օլտուղունու պէյան էյլէմիշ իսէ տէ, պու սիւալ, քէնտի հատտընտա շիւպհէ տաւէթ իթթիքլէրինի ֆէրքին վարարագ, կիւյա քիմէ կէօրէմէզ տայէ իլէ կիզլէնէ րէֆիգատըրնա վիրմիշ տիր :

Բու գատընլարըն հէր պիր հարէքէթլէրի նազարը թէտգիգէ ալընմագլա, վէ չուպուգ օլտուղունու պէյան էյլէտիկլէրի շէյին տախի պիր ըլտըրըմ թապանճասը օլտուղու թահգիգ իթմէկլէ, հէմէն աշչարտա պուլունան խաֆիյէ վիրիլիւպ տէրտէսթ իթտիրիլմիշ վէ Զապթիյէ [illegible] թէսլիմ օլունմուշլար տըր :

Բունլարըն [illegible] սէֆիրի միւշարիլէյհին հուզուրունա չըգմագ իսթէմէլէրինէ, սայըր գատընտան պաշգա պիր մանէա վէրմէյէճէքլէրի աշքեար օլուպ, անճագ Զաբթիյէ միւշիրի բաշա հազրէթլէրինին պիլզաթ իճրա պույուրմուշ օլտուգլարը թահգիգաթտա, մէզքիւր թապանճանըն քէնտիլէրինէ մուհաֆազա իչին [illegible] պէյան իթմիշ իսէ տէ, իշ պու թահգիգաթ մէճլիսինէ հավալէ օլունմուշ տուր :

—Սալը կիւնիւ Ֆէնէր գապուսու ճիվարընտա տէնիզ քէնարընտա վալիտէսինէն հէնուզ ատըլմըշ մէյիթ պիր չօճուգ պուլունարագ տէֆն իտիլմիշ տիր :

— Չարշը իչինտէքի էսնաֆըն, պասմա վէ սայիրէ սաթմագ իւզրէ, կէլէն կէչէնլէրի վէ ալէլխուսուս նիսա թայիֆէսինի պիր թագըմ մինասիպէթսիզ սէօզլէր իլէ տիւքքեանլարընա չաղըրմագտա օլտուգլարը կիպի, միւշթէրիլէրի տախի գանտըրմագ իչին պիր թագըմ սէօզլէր սէօյլէտիքլէրի կէօրիւլմէքտէ իմիշ : Բու քէրէ Զապթիյէ նէզարէթի ճանիպինտէն [illegible] թէնպիհաթ [illegible], պունտան պէօյլէ [illegible] տիր :

—Սէրիր վաբօրլարընտան պիրի, տիւն աղշամ, եօլտա Սէլանիք վաբօրունա չաթըպ, մէզքիւր վաբօրու պաթըրմըշ վէ վաբօրու մէզքիւրէ պուլունան եօլճուլարտան 350 նէֆէրի թէլէֆ օլուպ, անճագ 20—30 քիշի գուրթուլմուշ տուր :

—Սէքիզի էրքէք վէ ալթըսը չօճուգ օլմագ իւզրէ, օն տէօրթ

նուֆուսաան մուրէքքէպ պիր խըրըղ պէօլիւյիւնին, պու քէրէ, բօլիս մաըիֆէթի իլէ ալող ու կիրիֆթ օլունտուղու, Լէվընթ Թայմսաա օգունմուշ տուր։

ՍՈՆ ՀԱՎԱՏԻՍԼԷՐ

ՌՈՒՍ Ա ԻՄՊԷՐԱԹՕՐՈՒՆՈՒՆ ՆՕԼՃՈՒԼՈՒՂՈՒ

Էմս, 18 յունիս

Ձիլէմէնք դըրալը իլէ Սաքս—Վէյմար պէօյիւք տուգասը, պուրատա վաքը օլուպ, չըմէնտըֆէր բոխ աախոնունտա, Ռուսիա վէ Ալմանիա իմբէրաթօրլարը թարաֆընտան գապուլ օլունտուլար։

ԱՄԷՐԻԳԱ

Նիւ Եօրգ, 17 յունիս

Կիւպթ էմալա բէյլէի, Ինկիլիզ գօնսօլօսունու դըրպանըա տէօյտիւրէն գարիթ էնկօնդալէդլին Թիւֆէնկէ ախդտիրիլմէսինի էմր էյլէտի։

ԻՆԿԻԼԹԷՐԱ

Փիւէնսմթօմ, 17 յունիս

Միւսիւ Ռօշֆօր չէհրիմիզէ վիրուտ խուխպ, Տըպլինէ միւթէվէճճիհէն հարէքէթ էյլէտի։ Պիր գաչ քիչի, մէրգումու, «Լաշաըն Լն.» աէտալարը իլէ գապուլ իթտիքլէրի սըրատա, ատըր պիր չօգ քիմէսնէլէր, «Եօլին Ռօշֆօր» պաղըրշըպ, մէրգումանըն աէտաըինը գարաթմըշլար տըր։ Պունուն իւզէրինէ բօլիս միւտախէլէ իթտի։

Լօնտրա, 18 յունիս

Ինկիլթէրա պանգասը, ըսգօնթօսունու խիւզտէ 2 1/2 ա ինտիրտի։

ԱՎՍԹՐԻԱ ՎԷ ՄԱՃԱՐԻՍԹԱՆ

Վիէննա, 17 յունիս

Պօրսատա հէր նէ գատար իշ օլմատը իսէ տէ, քիւպըլըրը գավի իտի։

Մաճարիսթանըն մահսուլըն էյի պիր հալտէ պուլունմագտա օլտուղու խապէրի իւզէրինէ, չըմէնտըֆէր սէհիմլէրի արթմագտա տըր։ Օսմանլը ֆօնտօլարը տախի գավի թութուլմագտա իտի։

Բէշթա, 17 յունիս

Ֆէլտ մարէշալ Բիրէ, արալարտան ախչիւպ վէֆաթ իթտի։

Վիէննա, 18 յունիս

Պօրսատա աղ իշ օլմագտա իսէ տէ, ֆիաթլար գավի թութուլմագտա տըր։ Շըմէնտըֆէր սէհիմլէրի հալէա արթմագտա տըր։

Բէշթա, 18 յունիս

Ֆէլտ մարէշալ Բիրէ, արալարտան ախչմէսի իլէ վէֆաթ իթմէտի, ֆագաթ գուրթուլաճաղընա չօգ լուգ խումա եօգ տուր։

ՖՐԱՆՍԱ

Բարիս, 17 յունիս

Սուբէթի գավիէտէ պիլտիրիլտիկինէ նէզարէն, մարէշալ Մաք—Մահօն, սօլ թարաֆ ադալարընըն մուավէնէթի իլէ ալա վիւքէլա հէյէթի թէշքիլ իթմէմէյէ սէօզ վիրմիշ տիր։

Բարիս, 18 յունիս

Միւսիւ Թիէր իլէ Մ. Բէրիէ, մէբքէզ ադալարը պէյնինտէ իթթիֆագ հուսուլինէ չալըշմագտա իսէլէրտէ, չալըշմալարը պօշա կիտէճէք տիր տէյի զան օլունուր։

ԹԻՃԱՐԻՅԷ

	Լիվէրբօլ 19 յունիս
Միտ. Ն. Օր. բամուգ.	8 3/8 1 2
Տըմըրա էյի ճինս	8 3/8 1 2
Պու կիւնքի սաթըշ, 12.000 պալէա	

ՍԱՐՐԱՖԻՅԷ

	Բարիզ 19 յունիս
Խազամը Ումումիյէ գարանտը	46 25
1869	270
Ռումէլի շըմէնտըֆէր սէհիմլէրի էսկի	108
Ֆըրանսըզ ֆօնտօսու 5 o/o	94 97 1 2
» » 3 o/o գ. ք.	59 25
Իթալիա	67 50
Պօրսա սուրիկուն գարանտը	
	Լօնտրա 19 յունիս
Խազամը Ումումի աչըլտը	46
» » գարանտը	
65 իսթիգրազը	
69 »	52 5/8 7/8
71 »	62–
Ինկիլիզ գօնսօլիտի	92 3/4

ԳԱԼԱԹԱ ԲԻԱԶԱՍԸ

Խազ. Ում. 8 յունիս ապշամ գար.	51-06
» 9 յունիս սապահ աչըլտը	51-00
» էն ծիւքսէք	50-35
» էն աշաղը	50-24
» Սաաթ 5	50-25
Իսթիգրազ 1863	330
» 1865	331
» 1869	270
» 1872 Ա Բ	79
» 1873	-248
Քրէտի ժէնէրալ	9-05
Սօսիէթէ ժէնէրալ ագսիօնլարը	6 10
Սօսիէթէ Օթօման	4 10
Ստամպօլ պանգասը ագսիօնլարը	4-15
Պանգ Գօմէրսիալ	
» Վէրիսի	
» Սօսիէթէ Օմթրօ Թիւրք	
Շըմէնտըֆէր սէհիմլէրի էսկի	169
» » եէնի	83 1/2
Թրամվէյ հիսսէլէրի գ. ք.	550
Քրէտի Հէլէնիկ	24 ըսգօնթօ
Լօրիում մաաէնի ագսիօնլարը	
Գուբօն սքօնթօսու	140 բարա
Ադ. ճէ Փայլը	12 13
Ռէբօր	
Հէվալէսիգ	14

ԳԱՄՊԻՕ ՖԻՆԱԹԸ

Ինկիլիզ Լիրասը	իւչ այ վատէլի
Ֆրանք	»

ԱՂՃԷԼԵՐԻՆ ԲԻԱԶԱՍԸ

Ինկիլիզ Լիրասը	109-30
Ֆրանսըզ ալթունու	87-25
Բօլ	89-15
Գըրըմիզ ալթունու	51-22
Պէշապ մէճիտիյէ ֆարգը	102-
Մէթալիք ֆարգը	105-25
Պադըր	125-20
Պէշլիկ	105-00
Գառպօն գայմէսի 6 58	գարիք

(ՆԷՎԻՅԷ)

ՎԷՆՃ ՊԻՐ ԴԸՁԸՆ ԹԷԼԼՖԻ ՆԷՖՍ ԻԹՄԷՍԻ

Բարիսաէ թապ օլունան Ֆիկարօ ղազէթասընտա շու վէճհ իլէ օգունմուշ տուր։

«Պէշէն բաղար կիճէսի, պայըդ թութմագ իչին Սէն Նէհրինէ կիտէն տէօրթ նէֆէր պայըգճը, մէդքիւր չայըն Նարօլէօն տէնիլէն աահիլինտէ ախըթլյանտան խարըըմըշ պիր չանթա իլէ պիր գատըն չարգասը պուլուրլար։

Պունլար քէնտիլէրինէ պիր գապահաթ իսնատ օլունմամագ իչին, աահիլէ չըգըփ օրատա տօլաշմագտա օլան իքի չավուշ տավէթ իլէ, չանթա վէ չարգայը ծնլարատա կէօսթէրմիշլէր։

Պունլար, իթթիֆագը արա իլէ, դըղըն քէնտիսինի նէհրէ աթմըշ օլտուղունա գարար վիրտիքլէրինտէն, նէհրի տօլաշմագա վէ եօթէ պէրի արաշթըրմաղա պաշլամըշլար իսէ տէ, պիր շէյ պուլամամըշլար վէ խաֆիֆ բիւգկիարըն սէօյլէտիկլէրինէ նազարան հաալ իթտիքլէրի սէաէթն պաշգա պիր սէս իշիտէմէմիշլէր։

Օլ վագըթ, պունլար չանթայը աչարագ, պիրինին իւզէրինտէ «մալիւմաթ» վէ տիկէրինին իւզէրինտէ «ագճէ» քէլիմէլէրի եազըլմըշ վէ կիւզէլճէ եարըշտըրըլմըշ իքի պէօյիւք մէքթուպ պուլուրլար։ Ֆագաթ վագըթ գալէթէն կէճ օլտուղունտան, զապըթա խալէբ վիրմէքլէ, իրթէսի կիւնիւնէ թէխիր խաքըն պուլտուլար։

Բազար իրթէսի կիւնիւ պայըգճըլարտան իւչ նէֆէրի, Նօթըտամ գամիսէրինէ կիտիպ, չանթայը թէսլիմ իլէ սուրէթի հալի խապէր վիրիրլէր։

«Մալիւմաթ» նամընտա օլան գարֆըն տէրունինտէ, Էսատշօս իմզասը իլէ պիր մէքթուպ օլուպ, մանլինտէ, մէրգումէ քէնտիսինի նէհրէ աթարագ թէլէֆ իթմէք ֆիքրինտէ օլտուղունու վէ նաշընը պուլան աատամա 300 ֆրանգ վիրիլմէսինի, վէ պու բարա տախի «ագճէ» իւնվանը իլէ օլան գարֆ տէրունինտէ օլտուղունու պէեան իթմիշտիր։

Պունուն իւզէրինէ, Յէն նէհրինտէ սանտալլար իլէ եօթէ պէրի արաշթըրըլըպ մէրգումէնին նաշը, բուպալարը սէօյիւտ ադաճլարընա իլիշմիշ օլտուղու հալտէ պուլունուպ, ֆէրտասը սապահ կիւնիւ նէհրտէն չըգարըլմըշ տըր։

Մէրգումէ թագրիպէն 20 եաշընտա, օրթա պօյլու, էսմէրճէ, ուզուն վէ սիեահ սաչլը, էսմէրճէ, դայէթ կիւզէլ գաշլը վէ տիլպէր պիր գըզ իմի։

Մէրգումէնին իւզէրինտէն տախի, ալթըն վէ կիւմիւշ օլարագ 33 ֆրանգ 80 սանթիմ ագճէ պուլունմուշ տուր։

Աճէպա պու եաշտա վէ պու կիւզէլլիքտէ պիր գըզըն քէնտիսինի թէլէֆ իթմէսինէ սէպէպ նէ՞ իտի։

Պու սիւալէ ճէվապ վիրմէք միւշքիլ իսէ տէ, մէսուլիյէթի իւզէրիմիզէ ալմագսըզըն մէքթուպը մէզքիւրտէ եազըլը օլան թաֆսիլաթը պէեան իտէլիմ։

Էսատշօսըն վալիտէսի խայլի վագթըտան պէրու վէֆաթ իթմիշ, վէ բէտէրի, կէզկինճիլիք սուրէթի իլէ, թիճարէթ իթմէքտէ օլտուղունտան, մէրգումէ, գըզըն, տօսթլարընտան Սիէքըլ ղազէթասընըն մուքիմիթլէրինտէն պիրինէ թէսլիմ իթմիշ իտի։

Մէրգումէ մուքիմիթ հէր նէ գատար էվլի վէ չօլուգ չօճուգ սահիպի իմիշ իսէ տէ, էմնիյէթինի սուի իսթիմալ իտէրէք, մէրգումէյէ ալտատա իթմիշ վէ աշգ ու մուհապպէթտէն սէօզ աչմայա պաշլամըշ օլտուղունտան, մէրգումէ, նամուսունու լէքէլէթ մէքտէն իսէ, թէլէֆի նէֆսի իթմէսինի թէրճիհ իթմիշ տիր։

—Վիէննանըն շարիվարի ղազէթալարը իչինտէ, բիրէ նամընտա պիր շարիվարի բիասէ պուլունտուղունտան, պու խամ մուհարրիրլէրինտէն պիրինին բէք զէվգինէ կիթմիշ օլմալը, քէնտիսի տէ տիկէր պիր ղազէթա չըգարըրգ խամինէ քէհլէ գօնմուշ իսէ տէ, պու ղազէթանըն պիրինճի միւմէրօսու չըգար չըգմազ, ասապ ու ախլէագա մուղայիր պահսլար եազըլընտան, հիւքիւմէթ թարաֆընտան նէշրի մէնն օլունմուշ տուր։

—Լօնտրատա, սաչգըլէրի թարաֆընտան քէնտիսինէ պըրագըլաճագ էօլիւլէրի եազմագ իչին, 1 միլեօն 250 պին ֆրանգ սէրմայէ իլէ, պիր ճէմիյէթ թէշքիլ գըլընմըշ տըր։

—Ամէրիգալը օլարագ, 30 բարաու, 11 գատըն վէ 59 սիվիլ պու տէֆա Ամէրիգատան Ռօմայա կէլմիշլէր, վէ Ռօմատա իճրայի այինսէն սօնրա, Բարա հազրէթլէրինա չըգարագ, քէնտիսինտէն հէտիյէ թագտիմ իթմէք էմէլինտէ պուլունմուշլար տըր։

—Ավստրալիատա թապ օլունան Միլլօրն Արկօս նամ ղազէթա, Ռօշֆօր իլէ արգատաշլարընըն, Նէնի Գալէտօնիատան ֆիրարլէրինին թաֆսիլաթընը հավի ուզուն պիր պէնտ նէշր իթմիշ տիր։ Պու թաֆսիլաթա նազարէն, Ռօշֆօր իլէ արգատաշլարը, պալըգ ավընա չըգմախա բուխսաթ ալըպ, սանտալ իլէ տէնիզէ չըգմըշլար վէ պիր քէօրֆէզին իչէրիսինտէ հարէքէթ իթմէք իւզրէ պուլունան պիր կէմիյէ բաաթ կէլիպ, օրատա եանաշմըշլար վէ կէմիյէ չըգտըգլարը կիպի հարէքէթ էյլէմիշլէր տիր։ Պունլարըն ֆիրարլարը, կէմի հէնուզ տէնիզտէ կէօրիւնմէքսիզին իտէն անլաշըլմըշ իսէ տէ, ճէզիրէնին միւտիրի հաըըր օլմատըղընտան, կէմի սէրիան գօվալանամամըշ տըր։ Գաբտանըն պէեանընա կէօրէ, քէնտիսի, Ռօշֆօր վէ արգատաշլարըյա էվվէլտէն մուխապէրէ իթմէմիշ օլուպ, կէմիսէ կիրտիքլէրինտէն սօնրա էվվէլ խապէրի օլմըշ վէ մէրգումլար նավլունլարընը իսէ կէմիտէ վիրմիշլէր տիր։

—Նիւեօրգ շէհրի էմանէթի աղասընտան պիրի, քէնտի սաչգըլէրինտէն պէհէր քէնտի իչին 5 տօլար սէնէվի բէսմ ալտըմանը գարար իլէ, մէդքիւր քէնտիլէրին գըղկըրլըգ զէմանընտա սամիար իւզէրինէ պադըրմալարընը մէնն իթմէք իչին, պուրունլարընա պիրէր պուրունլուգ թագըլմասընը մէճպուր թէքլիֆ իթմիշ տիր։

—Մայիս 29 թարիխլէ Ֆիլատէլֆիատան վիրուտ խաէն պիր թէլէկրաֆա կէօրէ, մէշհուր մէճլիսի, Միւթթէհիտէ Ամէրիգանըն գուվվէյի պէրրիյէսինտէն 20 պին քիշինին թէնզիլ գըլընմասընա 104 գուրաեա գարշը 119 գուրա իլէ գարար վիրմիշ տիր։

Իշ պու գարար իւզէրինէ, հիւքիւմէթի ճիւմհուրիյէնին, 7 միլեօն բիւալ քեարը օլաճագ տըր։ Գարարը մէդքիւր, վաշինկթըն սէնաթօ մէճլիսի թարաֆընտան թաստիգ օլունաճաղը խըմիտ օլունուր։

—Իսբանիա տէվլէթի թարաֆընտան Գուպա ճէզիրէսինէ գայմագամ թայինին գըլընան ժէնէրալ Գօնճէ օրատա մուվասալէթինէ, էհալինին նէֆրէթինի մուճիպ պիր թագըմ նիզամլար վազ իլէ, Նօվիթա շէհրինէ մուգիմ Միւթթէհիտէ Ամէրիգալըլարը թէվգիֆ իթմիշ, վէ սունտան պաշգա Մանօվիլօ շէհրինէ պուլունան Ինկիլթէրա վէ Ալմանիա գօնսօլօս վէքիլլէրինէ, ինթիխապլար իլէ մուխապէրէ իթմէք թէօհմէթի խանտա իլէ մէմլէքէթտէն չըգմալարընը էմր էյլէմիշ, վէ մուախըրէն թահթը թէվգիֆա ալըշ օլտուղու Ամէրիգա գօնսօլօսունու հապսատան չըգարաղա, Ալմանիա վէ Ինկիլթէրա գօնսօլօսլարընըն շախսի իշլէրինին թէավիյէսի իչին վուգուպուլան իթթիխազլարը իւզէրինէ, պունլարա տա կէնու միւսաաէթ իթմէ էյլէմիշ տիր։

Մուհպիրէյհ գայմագամըն, իշ պու հարէքէթինտէն տօլայը, օրատա իգամէթի, Ինկիլթէրա վէ Ալմանիա տէվլէթլէրի թարաֆընտան գապուլ օլունմայաճաղը, վէ գալթէն խարանէօլարըն, օ ճիվարտա պուլունան Ամէրիգալըլար հագգընտա վուգու պուլան թաավիլէն տօլայը Իսբանիա ճիւմհուրիյէթի պէյնինէ

եօթ էտէն պէրի պուլունան սօուգլուգ պիր գալթ տահա արթաճաղը, վէ Ամէրիգա ճիւմհուրիյէթի, պիր միւտէթտէն պէրու ճէզիրէյի զապթ իթմէք իչին արամագտա օլտուղու Փըրսամթը էլէ կէչիրմիշ օլաճաղը աշիքեար պուլունմուշ տուր։

—Թըրիէսթէտէ գօլէրա ալէամէթլէրի միւշահէտէ օլունտուղունտան տոլայը Լէվրօբա զագէթալարընտա պաղը րիվայէթ միւնտէրիճ իսէ տէ, պիր կէօնա րէսմի խապէր եօգ տըր։

ՀԱՆԴԷՍ

Մարմնամարզութեան Զուիցերական բոլոր գաւառաց 'ի Ցիւրիխ

Այս միջոցին Ցիւրիխցոց շատերուն ուշը գրաւողը վերջինեալ հանդէսն է որ պիտի կատարուի յուլիսի մէջ, ինչպէս որ Զուիցերացոց սովորութիւնն է ամեն երկու տարին անգամ մը այս ընդհանրական հանդէսը կատարել որ և է մի գաւառում։ Այս հանդէսին իր ընդհանրական անունէն կ'երևայ, իր տեսակի մասնաւորներէն ունեցած տարբերութիւնը սա է որ բազմութիւնը շատ կը լինի կամ Զուիցերից բոլոր երիտասարդութիւնը կը հաւաքուի 'ի մի վայր և փոխանակ մէկ աւուր երկու կամ երեք օր կը տևէ, (կ'ըսեն տեղացիք)։ Բայց թէ ի՞նչ հանդէս է այս, կրնայ հասկցուիլ հետևեալ հանդէսին նկարագրութենէն որ՝ Ցուրիխ գաւառի երիտասարդութիւնը կատարեց մայիս 31ին կիրակի օրը Թալվայլ բռուած մի գիւղում, յափունս Ցուրիխեան գեղատեսիլ լճին։

Արդէն նախնական և երկրորդ կարգի դպրոցներում զանազան ուսմանց հետ շաբաթական երկու դաս ժիմնաթիքը սովորականն է, այս երկու կարգի դպրոցներէն յետոյ եկող բարձրագոյն ժիմնազներու, լիսէներու և ուրիշ մէկ քանի դպրոցներու համար, նայելով իրենց ուղղութեանցն ու անունին, դարձեալ շաբաթական երկու սովորական դաս կայ յիշեալ առարկայէն։

Այդ ուսանողներէն շատերը մի և նոյն ժամանակ բաց 'ի վարժարանին մասնաւոր դասերէն, իրենք իրենց մէջ ընկերութիւն կազմելով շաբաթը երկու անգամ ալ առանձինն կը վարժուին ընդ առաջնորդութեամբ ընկերի մը՝ որ յառաջադէմ է այդ ուսման մէջ։ Բաց յայսմանէ, գրեթէ ամեն գիւղի երիտասարդութիւն իր մարմնամարզական ընկերութիւնը ունի որք նմանապէս իրենք իրենց մէջ շաբաթը երկու անգամ կը հաւաքուին և կը մարզին։ Կան նաև բազմազան գրքեր հրատարակուած այդ նիւթին վրայ՝ որոնց Հայերէն թարգմանութիւնը կամ թէ հեղինակելը կարծեմ խիստ դժուարին է, անոր համար որ այդ արհեստն ալ իր մասնաւոր բառերը գործիները, ատացուածներն ու դարձուածները ունի, ինչպէս քանակախութիւնը, ֆիզիքան, պատմութիւնը ևլն։

Առաւօտեան ժամը եօթնէն սկսեալ ամեն գիւղի և գիւղաքաղաքի ընկերութիւնք առ նուազն 20–30 երիտասարդներէ բաղկացեալ, առաջնին մեծկակ դրօշակ մը բռնած, (որոյ վրայ ընկերութեան և տեղւոյն անունը գրուած է, շատ անգամ ալ որ և է մի հայրենասիրական խօսք կամ առածաւոր), կ'ելլին իրենց սրտնդատ երգերն ու զինուորական քայլերովը ընթանալ հանդիսավայրը խուժել, կամ աւելի ուղիղն ըսելով բնակչաց հըպարտանալու մի նոր միջոց ևս տալ։ Այս խմբակները հետզհետէ իրարու հանդիպելով կը միանան, այնպէս որ մինչև հանդիսավայրը երթալը՝ բաւական մեծկակ բազմութիւն մը կը կազմեն և երբ իրենց կեդրոնատեղին հասնին արդէն 400 էն աւելի երիտասարդներու խումբ մը կը կազմեն։ Այսպէս էր նաև այս տարի․ ուր 450 հոգի խաղացողներ կային, առանց հաշուելու երկու սեռէն հաւաքուած ահագին բազմութիւնը։ Թէ ճանապարհները և թէ հանդիսավայրը բազմաթիւ գոյնզգոյն դրօշակներով, կամարներով զարդարուած էին և ամեն ուրեք կարելի էր կարդալ զանազան հայրենասիրական առածաւորներ, որոնց բոլորին ալ պարունակութիւնը կրնայ համառօտել «առողջ և զօրաւոր մարմնոյ մէջ առողջ ոգի, ազատ մըտածութիւն, հայրենասիրութիւն և ազատութիւն»։

Հանդէսը կամ մարմնամարզական կրթութիւնները առաւօտեան ժամը 9էն մինչև երեկոյեան ժամը 5 տևեց և այս միջոցին երկու նուագածուաց խումբեր շարունակ կը նուագէին, մասնաւորապէս ազգային ծանօթ երգեր, որոց հետ կ'ընկերակցէին երգելով բաց 'ի 450 խաղացողներէն, հանդիսականք և հանդիսականուհիք։ Այո՛, այս քնքուշ սեռը, որ մինչ երեկոյ տօթակէզ արևին ներքև, շատ անգամ յոտին կանգնած կարծես մոռնալ կ'ուզէին իրենց յոգնութիւնը՝ թաշկինակներ տալով խաղացող տղոց փրփինքնին գոնէ սրբելու համար՝ որք ակարութիւն կը սեպէին քրտինք սրբելը կամ յոգնութիւն զգալը։ Երգերու և երաժշտութեան հետ նաև զանազան ճառեր ալ կը խօսուէին երբեմն, որոնք խուռն ծափահարութեամբ կ'ընդունուէին։

Թէպէտ այս տեսակ հանդէսները անմտին համար կարևորագոյն նիւթ մը չ'են դրելու, սակայն յուսամ թէ անկարևոր ալ չ'է, ընթերցողաց գաղափար մը տալու համար, պարագաները պատմելը։

Հանդէսին մասնակցողաց բոլոր ծախքն էր 3 1/2 ֆրանք, որոյ մէջ է երթևեկութեան ծախքը, ցերեկուան ընդհանուր ճաշը, խմել կրցածին չափ գարեջուրը, ծառաներու [illegible], ևլն. ևլն։

Կրթութիւնները սկսան ժամը 10ին բոլորին համար, այսինքն 450 հոգի մէկտեղ մէկ մարդու հրամանին տակ, երբ զօրաց բանակ մը, ալեաց պէս կը տարուբերէին՝ որոնց բոլոր բրածն է մարմնոյ զանազան շարժումներ․ զորօրինակ, ոտքերը, թևերը, գլուխը, իրանունքը, յետ, առաջ և կողմնակի զանազան ուղղութեամբք և ձևերով շարժել։ Բոլոր այս կրթութիւնները դիտողին խիստ պարզ և դիւրին կ'երևան՝ բայց ընողը գիտէ թէ ինչեր կը քաշէ, մանաւանդ երբ մտածէ թէ գլխաւոր բանը ոչ թէ հրամանատարին ցուցածները ընելն է, այլ լա՛ւ ընելը, մէկ առքովը չ'է թէ սակ շարժում մը՝ մարմնոյն վերին մասին հետ կատարեալ ուղիղ անկիւն կազմելն է, որ դժուար չ'է, բայց լաւ ընել պէտք է, ոտքը ուղիղ պահելով։

Ճաշէն յետոյ սկսան զանազան մասնաւոր կրթութիւնները, բաժնուելով զանազան խմբակներու։ Այս մասնաւոր կրթութիւնները կ'ըլլան․

Ա. Երկու զուգահեռական փայտերու վրայ՝ (գետնէն 1 մէթր բարձր) ձեռքի վրայ ոտերը դէպ 'ի վեր քաշելով, որ ամենադժուարինն է, և որ զայս լաւ ընել կրցողը առաջին մրցանակը կ'ստանայ․ Նոյն փայտերուն վրայ դեռ ևս շատ տեսակ կրթութիւններ։

Բ. Շինծու ձիու վրայ ձաթկել նըստիլ, առանց դպչելու թռչիլ ևն. ևն։

Գ. Կապի կամ երկաթի վրայ դառնալ, կախուիլ և այլ զանազան կրթութիւններ որոնք թէպէտ ճանպազութիւն չ'են, բայց բոլոր այդ կրթութիւնները լաւ ընող մը կրնայ նաև ճանպազ լինիլ՝ ուսկից բոլորովին հեռու է՝ մարմնամարզական կրթութեանց նպատակը։

Դ. Ըմբշամարտութիւն, որուն Պօլիս Ջատիկի օրեր խաղացուածներէն ունեցած տարբերութիւնը՝ սա է որ այս տեղ կռուողները եղ չ'են քսուիր, և գոնէ շապիկ մը ունին կռնակնին, ինչպէս և բարակ կօշիկ մը (բանթօֆըլ) ոտքերնին։ Երկրորդ տարբերութիւն մ'ալ այս է որ սոյս շատերը ազնուականներու և հարուստներու տղայք են, ուսանողներ և ուսեալներ (գրագէտներ ալ), իսկ Պօլիս միայն համալներ, կայիտ և անսսուն խեղճուկ մարդիկներ, որք միայն հասարակաց (ռամիկ կարծեցեալ ժողովրդեան) հաճոյք կը պատճառեն գուցէ իրենք առանց ընաւ հաճոյք զգալու։

Ե. Մանր բաներ վերցնել, կամ քար նետել, ջանալով աւելի հեռուն ձգել զայն։

Զ. Նշան առնել որ և է նպատակի մը։

Է. Սրամարտ երեսին դիմակ (երկաթէ մաղաձև) անցուցած։

Դեռ ևս շատ մը նիւթեր զորոնք մանրամասնելն աւելորդ կը համարիմ։

Բոլոր այս կրթութեանց առեն երեւելի ժիմնաթիկեաներ ներկայ կը գըտնուէին իբր քննիչ և ըստ վկայութեան նոյս կը բաժնուէին նաև մրցանակները։ Այս մրցանակներն են ընդհանրապէս միապեղօն ժամացոյց, երևելի մարդկանց փոքր արձանները, եղջիւր (1), ընտիր սիկառներ, ծխատուփ, թատրոնի դիտակ և ուրիշ այս տեսակ նիւթեր։

Արդէն մինչև ժամը հինգ կրած յոգնութիւնները գրեթէ բանի տեղ չ'ը դընելով, այնուհետև (կը պատահի յաճախ) կսկսին նոր բայց հաճելի յոգնութիւններ կրելու այսինքն պարելու, հանդիսականաց յատկացեալ մասնաւոր սրահի մը մէջ։

Ձմեռուան ժիմնաթիքի հանդէսն ալ ուրիշ է, այսինքն երբոր լճակները սնդիւ կը սառին, բազմաթիւ երիտասարդք ինչպէս և երիտասարդուհիք կ'երթան այդ սառոյցներուն վրայ սահելու, որոյ համար մասնաւոր երկաթեայ 1–1 1/2 հարիւրամեթռ յայնութեամբ կօշիկներ կան պատրաստուած 8 էն մինչև 50 ֆրանգ արժէքով։ Այս սահնակն ալ նմանապէս դժուարին է և քիչ շատ կարենալ խաղալու համար գոնէ երկու երեք ձմեռ պէտք է կըրթուիլ և ապա ձգտիլ մրցանակ ստանալու։ Սորա համար ևս կան ընկերութիւններ և տարին միանգամ ընդհանուր մրցման առեն կառավարութեան կազմէն դարձեալ մրցանակ կը բաժնուի լաւ խաղացողներուն։ Սառի վրայ սահելով կոր գծեր և շրջանակներ կազմելու մէջ յաջող գտնուած է այս տարի պարոն Թ. Զ. և կ'ըսէին թէ երր առաջին մրցանակ 100 հատ սիկառ ստացած է։ Նոյնպէս աղջիկ մը երկրորդ մրցանակ ստացած էր այս տարի։

Յառաջիկայ կիրակի Ցիւրիխի ժիմնազի աշակերտք նաւարշաւի մրցման պիտի մտնեն։

Ցիւրիխ գաւառը կատարեց նաև մի երկու օր առաջ իր գաւառի հանդէս երգեցողութիւնը, որոյ կը մասնակցէին աւելի քան 600 երգիչք և այնչափ մ'ալ երգչուհիք և որոյ ի՞նչ լինելը անունէն յայտնի է արդէն, այսինքն «երգել»։ Դարձեալ մօտերս պիտի կատարուի ամբողջ Զուիցերական գաւառաց [illegible] 'ի Ցիւրիխ՝ որ անշուշտ խիստ նշանաւոր հանդէս մը պիտի լինի և բազմաթիւ նուագածուաց խմբեր ալ պիտի ընկերանան երգողաց։ Սակայն ամենէն նշանաւորը՝ հետևեալը պիտի լինի անշուշտ եթէ կատարուի, այսինքն, կ'ըսուի թէ այս ամառ Բաւէրիոյ Մինխէն քաղաքումը պիտի կատարուի բոլոր Գերմանիայոյ ընդհանուր երաժշտական հանդէսը ուր երգողաց թիւը անպատճառ գոնէ 30000 ի պէտք է հասնի։

Ահա ժողովուրդ մը՝ որոյ կեանքը փոխանակ սոսկ կրօնական հանդէսներով կապուելու, կաշկանդուելու, բոլորովին ազգային հանդէսներու կը նըւիրէ ինքզինք, հանդէսնե՛ր, որք առաջին միջոցներն են առոյգ, կորիճ, զգայուն, հայրենասէր և ազատ ժողովուրդ մը պատրաստելու և որուն ամենէն փափաքելի կեանն այս է որ՝ «ուսանողութիւն մը, երիտասարդութիւն մը» կայ՝ որ ամեն բանի կեանք ու կենդանութիւն կ'ուտայ և այդ երիտասարդութիւնը կազմողաց մեծ մասը «քաղքցի», և ընդհանրապէս Արիստօքրաթ կոչուածներն են կարելի է ըսել, որոնք՝ «գեղացւոց հետ այլ բարեճա» միանալով համակարծիք ժողովուրդ մը կը ներկայացնեն ապագայի համար։

Երանի՛ թէ, մեր զարգացեալ երիտասարդներն ալ, փոխանակ ծաղրելու, արհամարհելու, ժողովրդական հանդէսները, քաջալերէին զանոնք, անձամբ օրինակ լինելով, և զորօրինակ որոշեալ տղայ են և կորիճ, դուրս գային և մտնէին այն ռամիկ բայց իրօք կորիճ երիտասարդութեան մէջ «խեչ առմ» ցատկելու, ըմբշամարտելու ևն. ևն։

Այո՛, երբոր ժողովրդեան ձեռքէն կը խլենք «տաւուլն ու զուռնան» առանց տեղը դաշնակ տալու, վաս կ'ընենք, զի այն առեն բոլորովին կզրկենք նորա անմեղ և անճաշակ զգայումները։ Պէտք է՝ հեթանոսական կրօնը թողլու համար քրիստոնէական կրօնը ընդունիլ, իսկ առանց քրիստոնէութիւնը ընդունելու, հեթանոսութիւնը թողուլ, չմնար կրօն է, ըսելով, և բոլորովին անկրօն մնալը՝ աւելի վատ է։ Վա՛ւ պահենք ուրեմն միշտ, մանաւանդ այն ազգային հանդէսները, որոնց մէջ մարմինն ու ոգին զօրացնող և զգայումները վաւ պահող սկզբունքներ կը գտնուին։

Պ. Դ[illegible]

Քիւսնախթ Ցիւրիխ 10 յունիս 1874

(1) Եղջիւրները խիստ մեծ են (4 5 հոխայ ջուր առնելու չափ) որոնց բերանն արծաթապատ է՝ և որոնց մէջ գարեջուրը լեցուցած, շարունակ կը բաժնեն հանդէսի առեն խաղացողներուն։ Իբր մրցանակ յանուն ընկերութեան կ'ստան զայն։

ՍԱՀԻՊ ՂԱԶԷԹԻ
ԿԱՐԱՊԵՏ Ց. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

Ղալաթատա Բէնքէմալիք բազարընտա
Նº 41 իբսի խանընտա